

TIỀM NĂNG VÀ LỢI THẾ TRONG QUAN HỆ ĐỐI TÁC VỚI CÁC NƯỚC BẮC PHI

*Trần Hồng Thanh**

Một phiên dịch tiếng Arập thuộc hệ lão làng của Bộ Ngoại giao, người từng đi hầu hết các nước trong Liên đoàn các nước Arập, lần này lại đồng hành cùng chúng tôi trong chuyến công tác các nước vùng Bắc Phi, đưa ra một câu kết xanh rờn: Thế giới này, cứ ở đâu có người Arập là ở đó có dầu mỏ và khí đốt!

Có thể còn nghi ngờ về độ chính xác hoàn toàn của câu nói đó, song chúng tôi lại dám chắc nó rất đúng trong trường hợp của các nước vùng Bắc Phi và bối cảnh của chuyến công tác mà chúng tôi vừa thực hiện.

Lâu nay, với nhiều người Việt Nam, hễ cứ nhắc tới châu Phi là thường nghĩ ngay đến đói nghèo, thất nghiệp và bệnh tật. Đúng là có chuyện đó, song với các nước vùng Bắc Phi thì mọi chuyện hoàn toàn đi theo hướng khác. Nếu một lần được đặt chân lên vùng đất này, ai đó, cho dù định kiến đến mấy, cũng phải có cách nhìn nhận đánh giá lại rằng: Bắc Phi là một vùng đất giàu tiềm năng và có nhiều lợi thế để phát triển. Vùng đất này đang vươn mình trỗi dậy từng ngày.

Bắc Phi gồm 5 quốc gia nằm trên bờ nam của Địa Trung Hải, từ đông sang tây lần lượt là các nước: Ai Cập, Libi, Tuynidi, Angiêri và Marôc, với dân số khoảng 150 triệu người, đông nhất là Ai Cập (70 triệu), hơn 90% trong số đó là người Arập, còn lại là người Béc be gốc châu Âu và một số dân tộc khác. Điều này cũng cho phép ta hiểu được vì sao ngôn ngữ chính của các nước Bắc Phi là tiếng Arập và đạo Hồi là quốc giáo. Ngoài ngôn ngữ chính là tiếng Arập, tiếng Pháp và tiếng Anh cũng được sử dụng phổ biến (nhất là tiếng Pháp), bởi vùng đất này trong những năm đầu của thế kỷ XX là thuộc địa của thực dân Pháp. Mãi đến khi chiến dịch Điện Biên Phủ của ta thắng lợi, thực dân Pháp buộc phải rút khỏi chiến trường Đông Dương, các nước châu Phi nói chung và Bắc Phi nói riêng mới vùng lên khởi nghĩa vũ trang giành lấy quyền sống và quyền tự quyết cho mình.

Với các nước Bắc Phi, Việt Nam đã trở thành một biểu tượng bất diệt, một sức mạnh và ý chí “thà hy sinh tất cả chứ nhất định không chịu mất nước, không chịu làm nô lệ”. Ngưỡng mộ Việt Nam, cảm ơn Việt Nam và vì Việt Nam mà các dân tộc vùng Bắc Phi mới có cơ hội vùng lên giành

* Ban thời sự, Báo Nhân Dân

rất cần. Việt Nam trong con mắt các bạn Bắc Phi cũng là nước có trình độ và kỹ thuật cao trong lĩnh vực xây dựng, một lĩnh vực mà các nước Bắc Phi đang rất quan tâm đầu tư phát triển. Theo thông tin mà chúng tôi có được từ phía các bạn Angiêri, hiện tại nước này mỗi năm cần tới vài triệu m² nhà ở để phục vụ người dân, đó là chưa kể đến việc xây dựng đường sá, cầu cống, các công trình hạ tầng khác trong toàn quốc...

Quan hệ kinh tế - thương mại với các nước châu Phi, trong đó có các nước vùng Bắc Phi, có thể nói là một chính sách đúng đắn và kịp thời của chính phủ Việt Nam. Cũng như Việt Nam, những năm 1980 thế kỷ trước, sau khi Liên Xô và các nước Đông Âu sụp đổ, các nước vùng Bắc Phi cũng nhanh chóng chuyển đổi nền kinh tế theo hướng thị trường và bước đầu gặt hái được những thành tựu đáng mừng. Xét ở khía cạnh kinh tế, các nước vùng Bắc Phi là một trong những khu vực phát triển và thịnh vượng nhất ở châu Phi. Châu Phi gồm 54 nước, với 814 triệu dân, nếu như Đông Nam Phi, GDP tính theo đầu người chỉ đạt 716 USD/năm, Tây Phi 318 USD/người/năm, thì các nước Bắc Phi con số này là 1630 USD/người/năm. Như vậy, GDP tính theo đầu người của các nước vùng Bắc Phi là cao nhất trong các khu vực thuộc châu Phi. Nếu so với Việt Nam, con số này cũng thật ấn tượng, hơn gần 3 lần (Việt Nam khoảng 600 USD/người vào năm 2005). Nếu tính theo sức mua của đồng tiền, thì GDP tính theo đầu người của các nước vùng Bắc Phi còn cao hơn nhiều so với con số 1630 USD, nghĩa là khoảng 6000 đến 8000 USD/người/năm. Đáng chú ý là, sức mua đó lại không phải dành cho các khoản chi cho hàng hoá của

Việt Nam, bởi Bắc Phi hiện đang là thị trường của hàng hoá đến từ châu Âu, từ lương thực, thực phẩm cho tới hàng tiêu dùng thông thường, xe máy, thiết bị... mặc dù với giá rất cao so với thu nhập bình quân của người dân.

Làm ăn kinh tế - thương mại với các nước Bắc Phi, có thể thấy rõ triển vọng và cơ hội cho các doanh nghiệp Việt Nam là khá lớn. Ở đây có tính hai mặt của vấn đề. Khi nền kinh tế của các nước Bắc Phi đang trong giai đoạn chuyển đổi, sự vận hành của bộ máy cũng như thể chế chưa được trơn tru, đồng bộ, khó khăn thách thức đặt ra cho các doanh nghiệp Việt Nam là rất lớn, song cơ hội cũng không phải là nhỏ. Điều này thật đúng với các doanh nghiệp Trung Quốc, một nước láng giềng với Việt Nam, trong thời điểm hiện tại. Cũng với mức chi phí, giá cả cho một m² xây dựng như thế, với các doanh nghiệp xây dựng Việt Nam thì không thể làm ăn được vì không có lãi. Nhưng tìm hiểu kỹ, chúng tôi thấy, các doanh nghiệp của Trung Quốc vẫn làm rất tốt. Những người dân Trung Quốc đến vùng đất Bắc Phi làm ăn ngày một tăng nhanh. Khoảng 5 - 6 năm trở lại đây, riêng ở Angiêri, người Trung Quốc (chủ yếu là các thương nhân) có mặt tại đây để làm ăn, sinh sống đã lên đến con số hàng chục nghìn người. Các thương nhân Trung Quốc miệt mài làm việc, lăn lộn với cuộc sống nơi đất khách, song họ cũng rất chăm chú theo dõi, tìm hiểu phong tục tập quán của người dân bản địa để tìm ra cách tiếp cận, thâm nhập và hoà đồng. Bởi họ hiểu rằng, khi đã hiểu và có sự hoà đồng về văn hoá, phong tục tập quán thì đương nhiên việc làm ăn sẽ dễ dàng và thuận lợi hơn nhiều.

Phân tích sự làm ăn của các doanh nghiệp Trung Quốc trên vùng đất Bắc Phi, không chỉ ở lĩnh vực xây dựng mà ở nhiều lĩnh vực khác, họ đều thành công hơn các doanh nghiệp của Việt Nam. Ở đây có hai luồng ý kiến: - Có người cho rằng, họ làm được vậy là bởi sức cạnh tranh của họ lớn hơn Việt Nam. Nhưng cũng có ý kiến khác lại cho rằng, đó là chiến lược thâm nhập thị trường của người Trung Quốc.

Cả hai luồng ý kiến, muốn biết ai đúng ai sai, chắc phải nhờ đến các chuyên gia kinh tế phân tích, đánh giá. Tuy nhiên có một điều mà chúng tôi có thể kết luận được, đó chính là triết lý rất đơn giản trong kinh doanh mà ai cũng thuộc lòng: Không có lợi thì chẳng dại gì mà người ta lại nhảy vào!

Xin trở lại với vấn đề được đặt ra ở đầu bài viết. Lợi thế của chúng ta trong quan hệ với các nước Bắc Phi là rất lớn và rõ ràng. Không có gì thuận lợi và suôn sẻ hơn khi mà quan hệ kinh tế - thương mại giữa Việt Nam và các nước vùng Bắc Phi lại được xây dựng dựa trên một nền tảng vô cùng vững chắc và tốt đẹp về chính trị. Mối quan hệ chính trị giữa chúng ta với các nước châu Phi nói chung, trong đó có Bắc Phi, đã được thử thách và trải nghiệm qua hai thế kỷ, với biết bao biến cố, thay đổi của thời gian, tình hình chính trị thế giới, song mối quan hệ đó vẫn ngày càng được củng cố, phát triển. Hàng loạt các chuyến thăm viếng lẫn nhau giữa các nhà lãnh đạo Việt Nam với các nước Bắc Phi trong thời gian gần đây cũng đã và đang làm cho mối quan hệ kinh tế - thương mại giữa các bên xích lại gần nhau hơn. Trong mối quan hệ đối tác này, cả Việt Nam và các nước Bắc Phi đều tìm thấy những tiềm năng, lợi thế của nhau để phát triển,

không chỉ là kinh tế mà còn trong lĩnh vực y tế, giáo dục, phát triển nông nghiệp.

Với Bắc Phi, ẩn sâu dưới lòng đất cần cỗi, hoang mạc và khắc nghiệt về thời tiết ấy, là những mỏ dầu trữ lượng lên đến hàng chục tỷ tấn. Nhiều nhất và tiềm năng lớn nhất là Libi, tiếp đến là Angiêri và Ai Cập. Trong một thế giới phát triển như vũ bão ngày nay, nhu cầu về nhiên liệu, đặc biệt là dầu mỏ, đã trở thành tâm điểm của toàn nhân loại. Các cuộc chiến tranh xảy ra ở Trung Đông và nhiều nơi khác trên thế giới cũng không nằm ngoài những lợi ích, tranh chấp về dầu mỏ. Theo thống kê mà chúng tôi có được, trung bình mỗi năm Libi khai thác khoảng 70 triệu tấn dầu và hiện là một trong những nước xuất khẩu dầu mỏ lớn nhất thế giới. Xuất khẩu từ dầu mỏ của Libi chiếm khoảng 95% kim ngạch xuất khẩu của nước này. Angiêri cũng tương tự, xuất khẩu dầu chiếm khoảng 98% kim ngạch xuất khẩu. Thật dễ hiểu khi thấy rằng, Angiêri, Maroc và Liên minh Châu Âu (EU) hiện đang tích cực xây dựng đường ống dẫn khí đốt nối Angiêri với Tây Ban Nha, Pháp, Italia qua Địa Trung Hải.

Tương lai vẫn đang ở phía trước và rất sáng lạn, rộng mở đối với gần 150 triệu dân vùng Bắc Phi. Trong quan hệ hợp tác làm ăn với Việt Nam, các nước Bắc Phi không chỉ mong muốn có được những lợi ích thiết thực về mình, mà còn mong được làm chỗ dựa để hàng hoá của ta thâm nhập thị trường châu Âu rộng lớn và đầy tiềm năng. Ngược lại, trong mối quan hệ với Việt Nam, các doanh nghiệp Bắc Phi cũng rất kỳ vọng sẽ có được "cửa ngõ" để tiếp cận thị trường của các nước Đông Nam Á. Cơ hội đã đến và đang ở trước mắt với tất cả chúng ta. Song cơ hội không phải lúc

nào cũng chờ đợi con người. Nói như một quan chức cấp cao trong Quốc hội Maroc khi ông đến tham dự diễn đàn doanh nghiệp hai nước Việt Nam - Maroc tổ chức tại Ra Bât, thủ đô của Maroc, thì vấn đề cốt lõi của chúng ta (muốn nói các doanh nghiệp hai nước) là phải biết cách chớp lấy cơ hội mới có thể mong giành được thắng lợi. Ông cũng đề nghị các doanh nghiệp hai nước nên bắt tay vào hành động, thay vì những lời nói đã được nghe nhiều lần.

Mở cửa và phát triển đất nước theo cơ chế kinh tế thị trường, điều này đã giúp cho kinh tế các nước vùng Bắc Phi luôn mạnh tiến về phía trước. Để vực dậy nền kinh tế của đất nước, các nước Bắc Phi đã và đang đặt sự ưu tiên đặc biệt trong quan hệ làm ăn với các đối tác lớn như Mỹ, Trung Quốc, EU, và điều này đang tạo ra những bứt phá mạnh mẽ cho kinh tế các nước Bắc Phi. Nhìn nhận và đánh giá về vấn đề này có thể thấy rằng, các nước vùng Bắc Phi đang đi đúng hướng và thực tế cũng đã chứng minh cho điều đó. Chiều hướng này sẽ tiếp tục được quan tâm và phát huy hiệu quả không nhỏ trong sự nghiệp chấn hưng dân tộc của các nước vùng Bắc Phi. Với Việt Nam, những người bạn thủy chung, son sắt trong quá khứ cũng như hiện tại, các bạn Bắc Phi cũng

luôn tăng cường, chú trọng quan hệ, hợp tác về kinh tế - thương mại. Tuy nhiên, khách quan đánh giá, kết quả nhiều hay ít, điều này còn phải phụ thuộc vào cả hai phía, nhất là từ phía các doanh nghiệp. Để mối quan hệ hợp tác làm ăn giữa ta và các bạn Bắc Phi thật sự tương xứng với tiềm năng, vai trò tác động và can thiệp từ phía nhà nước (cả hai bên) cũng rất quan trọng, nếu không muốn nói là yếu tố có tính quyết định. Đó chính là các hiệp định về khuyến khích bảo hộ đầu tư, tránh đánh thuế hai lần, các thoả thuận mang tính nguyên tắc chung trong phương thức thanh toán thương mại, các hiệp định hợp tác song phương, đặc biệt là các hiệp định liên quan việc miễn thị thực nhập cảnh hoặc được phép nhập cảnh có thời hạn nhất định để giúp các doanh nghiệp có điều kiện thuận lợi thâm nhập thị trường của nhau, tìm đối tác làm ăn.

Tinh thần chủ động, tự lực tự cường là chính, song trong khoảng thời gian đầu (có thể là vài năm tới), các doanh nghiệp Việt Nam cũng rất cần nhà nước có quỹ hỗ trợ xuất khẩu dành riêng cho khu vực châu Phi, trong đó có Bắc Phi, nhằm hỗ trợ doanh nghiệp Việt Nam trong quá trình xúc tiến phát triển thương mại, quảng bá sản phẩm, khảo sát thị trường.